

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Archicancellariis Sacri Romani Imperii Ac Cancellariis Imperialis Avlae

Mallinckrodt, Bernhard von
Monasteri[i] Westphaliae, 1640

Henricvs quartus, cognom. Senior.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11835

tatu, religiosâ peregrinatione in terram sanctam, Saracenorum, Iatrocinijs à tot iam seculis hunc in diem vsque infamium, cum reliquis viâ comitibus, manus incidit; ac, ob venustam proceri pulchriq̃ corporis maiestatem, pro præcipuo & honorabiliori totius agminis habitus, ideoq̃ cædi princeps destinatus, opportuna animositate vires resumens, suoq̃ cæteris exemplo animos reddens, è manibus grassatorum generosâ felicitate se liberauit. Bambergam tamen suam non reuisit; sed in Carinthia, dum redire properat, morte iniiciente manus, defecit.

*Henricus
Episcopus
Augustanus.*

Henricum, eius nominis secundum, & in ordine 29 Augustanum Episcopum; quamuis Diplomatum testimonia me hæcenus destituant, eiusdem Henr. Imp. Cancellarium fuisse, Bruschio, è vetustis annalibus tradenti, credere conuenit. Is doctum, robustum, & formosum fuisse asserit, & Henrici quarti Institutorem. Auctor Chronici Augustani, à Pistorio editi, Sigismundus Grossenbrod, religiosus S. Benedicti, conuentûs SS. Vdalrici & Afræ, qui magnæ industriæ virum vocat; ait, per absentiam Henrici tertij in Italia, hunc Imperij gubernacula disposuisse. quod & mortuo illo fecit, puero etiam tunc filio eiusdem Imperatoris prædicti. sed quem gratia & potentia, quâ apud Imperatricem Agnetem pollebat, ad extremum, veteri & solenni consistentium in sublimi loco fato, pessundedit; seu inuidia illa, seu iustus zelus fuit. In causâ tamen persecutionis institutæ, & subsecuti exitij, variant: quæ enim plerique de genitrice Regis tradunt, Auctor prædicti Chronici ad sororem, custodiæ eius creditam, refert. quam rem, sup̃tamq̃ eo nomine, Henrici IV iussu, de illo pœnam, apud alios quàm hîc legi malo.

*Hardouidus
Episcopus
Bambergensis.*

Post Theodoricum, nî fallor, inferendus fuerat **Hardouidus**, siue **Hezelinus**, tertius Episcopus Bambergensis; quem Henrici III Cancellarium fuisse, è monumentis illius Ecclesiæ Bruschijs commemorat. Ad Episcopatum, illum sublimauit Imperator prædictus an. 1047; cui, ad annum vsque 1054, per septennium præfuit, modicâ sanè laude, si credimus laudato Auctori.

HENRICVS quartus, cognom. Senior.

*Guntherus
Episcopus
Bambergensis.*

Cancellariorum, sub hoc bellace & animoso, sed infelici multis nominibus Principe, ille ipse **VVintherius**, siue **Guntherus** agmen ducit; de quo, sub Patre huius, quem Seniorē veteres dixere, & sepulchralis inscriptio etiam nunc vocat, dictum est; de quo alia, quàm quæ retuli, non libet addere. Si quis tamen famosum in historijs, Hierosolymitanum iter eius, nôse
se desi-

se desiderat, Lambertum Schaffnaburgensem adire poterit; qui præ ceteris paulò elegantius & vberius memorabilem istam & vnicam historiam, sub an. 1065 refert. Videatur ibidem præclarum & valdè memorabile huius viri Elogium.

Secundus Gebehardus fuit: extat enim apud Miræum, *lib. 2 Donat. cap. 24, in Notit. Eccles. cap. 89*, Henrici quarti Diploma, quo Niuellensis Ecclesiæ prædia in tres partes diuidit, quod anno 1059, Hebefardus (ita enim illic corruptè pro Gebehardo excusum legitur) Cancellarius vice Luitpoldi Archi-Capellani recognouit. Sine mendo nomen eius scribitur inter Mindensia Priuilegia, *num. 12*, in literis Henrici IV, eodem an. 1059 à Gebehardo subscriptis; cui loco filius, non dubitem pro certo habere, Hebefardi nomen apud Miræum, vt dixi, corruptum esse. Fuit & circa annum 1077 hoc nomine Cancellarius, quem ab hoc diuersum puto; ideoque separatim de illo, suo loco acturus sum. Probabile autem est, illum, de quo hæc retuli, non alium esse, quàm eo nomine Salisburgensem Archi-Episcopum, qui ab Auentino, & ex illo ab Hundio, *in Metropoli*, Henrici IV Scriba vocatur, Auctor autem vitæ eius, quam edidit Ioan. Abbas Lambacensis, appellat summum Aulae regiae Capellanum. quæ inuicem collata, accedentibus insuper præallegatis Diplomatum, vetant deinceps dubitare de Cancellariatu eius. Fuit autem, quod natales attinet, è familia Comitum de Helfenstein, gente Sueuus. Archi-Episcopus factus est anno 1060, (ita Auctor vitæ eius) proximo ab illo, quo relata Diplomata recognouit, anno.

VVichbertum Hundij Metropolis suppeditat; apud quem, *tom. 1, pag. 152*, extat Donatio Henrici, facta Ecclesiæ Frisingensi, de bonis in Histria alibique sitis, anno 1062, quam recognouit Sigefridi Archi-Cancellarij vice Wichbertus Cancellarius. Non est dubium, hunc esse Parmensem Episcopum, quem Itali, more in eiusmodi Germanicis nominibus sibi familiari, Guibertum vocant; qui postea Rauennas Archi-Episcopus factus, ac tandem in Antipapam eleuatus fuit: de quo multa Baronius, alijque Ecclesiasticarum rerum Scriptores. Hunc Italiae Cancellarium Cuspinianus, vt supra ostendimus, constituit; cuius opinio hîc à me non impugnabitur: constat interim excitato Diplomate, simul etiam aliquo tempore Imperialis Aulae fuisse Cancellarium. Videtur autem hoc ipso anno 1062, vtroque officio, tam Archi-Cancellariatus Italici, quàm Aulici Cancellariatus, priuatus fuisse. De illo (Archi-Cancellariatu) intelligo, quod scribit Baronius *tom. II, sub ann. 1062, num. 17*, Gregorium Vercellensem in Guiberti locum successisse; in aulico enim munere Fridericus est surrogatus; ad quem transeo.

Guibertum igitur secutus est Fridericus; qui recognouit, anno

I

1063,

Gebehardus Archi-Episcopus Salisburgensis.

VVichbertus Archi-Episcopus Rauennas.

Fridericus Episcopus Monasteriensis.

1063, tertium-decimum Mindenſis Eccleſiæ Priuilegium, Goſſariæ in Saxonia emiſſum. Idem ſubnotauit literas eiſdem Imperatoris, datas Eccleſiæ Patauienſi eodem anno; quas infertas legimus Salisburg. Metrop. tom. 1, pag. 367. Fuit iſto tempore Fridericus è Miſniæ, vt volunt, Marchionibus, Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitus: qui cùm Capituli ſtudio, illic Engelhardo Archi-Epiſcopo, hoc ipſo anno 1063 defuncto, Succellor deſtinaretur; Annonis Coloniſis fratri Weçiloni cedere compulſus fuit: ac eodem faciente Annone, rerum eo tempore apud Imperatorem, cuius tunc gratiâ necdum exciderat, potiente, Mimigardeuordenſi Eccleſiæ, quæ circa illa tempora, quod hodieque obtinet, Monafterienſis dicit cœpit, commodum per obitum Roberti vacantem, Antifites datus fuit. Hunc ego, cùm tempora ad amuſſim quadrent, & pro more iſtius æui, quo Epiſcopatum largitionem abſolutâ quodammodo poteſtate ſibi Cæſares uſurpabant, adeoq; qui ad eiſmodi culmina anhelabant, curiam ferè ſequebatur, laboribuſque aulicæ militiæ, & indiſtriâ ſe iſtis petitionibus præparare & commendabiles facere conſueuerant; prædictum Cancellarium fuiſſe nequaquam ambigo. In uetuiſtis enim & ab hominum memoria remotioribus, quoties firmiora quibus inſiſtamus non ſuppetunt, coniecturis indulgere permiſſum eſt; dummodo ieiunitas uitetur, moduſque adſit; nec illæ fundamento ſuo probabili, quale hac in parte non abeſſe oſtendi, deſtituantur. Nolim tamen credulitatē meam Lectori in præiudicium obtrudere, cui iudicium ſuper hac re integrum relinquitur.

*Sigehardus
Aquileien-
ſis Patriar-
cha.*

Sigehardus, ſiue Sigeharius, Lauriſheimenſi Chronico Freheri, & Metropoli Hundianæ, uitæ ſuæ, quâ in memoriâ uiuorum tot ſeculis ſuperſtes manet, debitor eſt. In literis enim Henrici quarti, quibus Altmanno Patauienſi Epiſcopo dat villam Tyefnfurt, anno 1067 recognitionem Sigehardus fecit, pag. 368. ubi tamen corrigendum, quod in impreſſo eſt, recognouiſſe Sigehardum vice Godefridi Vice-Cancellarij; reponendumque, Sigefridi Archi-Cancellarij. Nec enim reperiuntur iſtis temporibus aliqui Vice-Cancellarij fuiſſe; ac ſolenne tunc erat, ſi Cancellarij abeſſent, illorum nomine Notarios (hodie Secretarios uocamus) ſubſcribere. Deinde abſurdum nimis ſit, Cancellarios Vice-Cancellariorum vicem non ſubire tantum; ſed etiam illud ipſum publicè in ſolemnibus literis profiteri. Sedit autem prænotato anno 1067: quo etiam in ſacrâ ad ſepulchrum Domini peregrinatione, peregrè abfuit Sigefridus, Moguntinus Archi-Epiſcopus, è Baronibus de Epſtein; qui ab an. 1059, uſque ad 1088, variâ fortunâ præfuit. Huius Archi-Cancellarij expreſſe, & citra mendum, Lauriſheimenſe Chronicon nomen ponit, pag. 80; ubi Sigeharij eiſdem ſubſcriptionem vice eiſ factam refert.

Hic

Hic Sigeharius autem, siue, vt à Lamberto Schaffnaburgensi vocatur, Sigehardus, anno sequenti 1068, euectus fuit ad Aquileiensem Patriarchatum, in quo Rauingeri tunc morientis Successor fuit; vti auctor est prænominatus egregius Scriptor, ipsisque Bellarmino & Baronio eximie laudatus, in *Chronico suo*: quod etiam Herm. Kirchnero, Oratori & Poëtæ celebri, *lib. 1. de Offic. & dign. Cancellarij, cap. 3, num. 24*, obseruatum est. Anno 1076, fuit Apostolicæ Sedis Legatus in Concilio Triburienfi. De miserabili exitu eius, memorat Constantiensis Bertoldus, quem Gretserus Bernoldum vocare mauult, ad annum 1077, & ex illo Baronius *tom. 11 Annal.*

Sigehario in Cancellariatu Bibo successit, teste eodem Schaffnaburgensi; de quo hætenus præterea parùm cognoui: nec superest memoria eius in Diplomatum, quæ ad meum peruenere conspectum. Videtur tamen ex Cancellario Imperiali in Tullensem Episcopum prouectus esse. Fuit certè eo nomine istius Ecclesiæ Præsul sub Henrico IV; à cuius etiam partibus contra hostes eius stetit, vt auctor est Auentinus, *lib. 5 Annal. Boic. (mihi pag. 359)*; vbi inter ceteros Henricianarum partium Antistites recensetur. Ioan. Chenu Biturix, in *Catalogo Episcoporum Tullensium*, quem valdè mutilum & lacèrum exhibet, hunc cum plurimis alijs præterit.

Bibo Episcopus Tullensis.

Adelbero, qui etiam alicubi Albero vocatur, an. 1070 & 1072, Cancellariatus munus apud Henricum IV obiuit. Extat duplex illius Principis Diploma, *tom. 2 Hist. Leod. à Chapeauillio editæ, pag. 11 & 13*, quæ vice Sigefridi (vtrobique corruptè Sigieridi scriptum est) Archi-Cancellarij Adelbero recognouit; vti etiam *tom. 1 Metrop. Salisburg. pag. 8*. Idem recognouit consensum foundationis Episcopatus Gurcensis, datum prædicto anno 1072, qui extat in *vita Gehehardi Archi-Episcopi Salisburg. eius Fundatoris*. Tenuit hæc temporibus Herbipolensem Ecclesiam Adelbero, Comes à Lambach & Scherdingen, Bauarus, ex illo terrarum tractu, quem hodie Austriam supra Anasum vocant: is enim antiquitus, vsque ad Friderici I Imperium, Bauariæ Ducatus pars fuit; ac dubito, an non illi applicari possint, quæ de hoc Cancellario retulimus. Etsi enim obstare videatur, quòd Episcopus ille anno 1045 ad Pontificalem infulam euectus sit, Albero autem Cancellariatum tenuerit viginti quinque & amplius annis postea; hoc tamen tantopere me non moueret, eò quòd aliquoties actu iam Episcopi hanc Aulicam curam subierint, & Herbipolensis ille Præsul præfatos annos pluribus adhuc annorum curriculis superarit, vtpote qui integros quadraginta annos sessionis sacræ, quamuis exilio interpolatos, impleuerit; nisi maior inde difficultas oriretur, quòd pessimè inter Henricum IV Imp. & Adelberonem Herbipolensem, longo tem-

Adelbero Episcopus Herbipolensis.

pore conuenerit; vsque aded, vt binâ vice Sede suâ exturbatum in exilium miserit. Ita certè Bruschius in *Catalogo*. Auctor tamen vitæ, à Lambacensi Abbate typis Augustanis editæ, posterioris exilij causam aliò reijcit, eiusque prædictum Cæsarem absoluit. Verùm istam obiectionem vicissim eleuat, quòd anno demum 1084, illud Imperatoris cum Episcopo dissidium ortum sit, possitque inde prædictorum conciliatio fumi, ita vt verè affirmetur, inimicitias illas Cancellariatui, vtpote ante decennium & ampliùs gesto, nequaquam obstare. Eliget Lector, quod ipsè melius videbitur. Fuit autem Episcopus Adelbero filius Fundatorum Lambacensis in superiori Austria Cænobij Benedictini; in quò etiam post iteratam eiectionem, licèt tertio reuocatus, quietem amplexus mori maluit, quàm tertia vice fortunæ inconstantiam & mutabilitatem periclitari. Anno igitur 1090 illic obiit, ac honorificè tumulatus est. Fuit eodem tempore Adalbero Episcopus Metensis; qui, vt Lambertus scribit, an. 1072 obiit. Fuit denique tertius, eiusdem nominis, Bambergensis Episcopus, è Comitibus de Pogen, Bauarus, Conradi Imp. è sorore nepos, tertij Henrici consobrini, qui obiit an. 1060.

Egilbertus. Egilbertum Gevoldo debeo, qui illum refert in *tract. de Septemviratu pag. 103, num. 67*: Egilbertus Cancellarius vice Sigefridi *Archi-Capellani* recogn. an. 1073. anno regni Henrici regis XX. Præsidente Romæ Apostolicam Sedem Gregorio VII, qui & Hildebrand. Hæc vltima adiungere volui, quòd aliàs regulariter in solitum sit, in Diplomatis Cæsareis annos Pontificum adiungere.

Adalbertus. Adalbertus recognouit vt Cancellarius, Sigefridi Moguntini nomine, an. 1074, Henrici IV literas, Frisingensi Ecclesiæ datas, quæ extant in *Metropoli part. 1, pag. 153*. Quis fuerit iste Adelbertus, adhuc quæro. Bremensis *Archi-Episcopus*, in aulâ huius Imperatoris diù potès, hic esse nequit; is enim obiit an. 1072. *Lamb. Schafnab.* Nec videtur etiam fuisse Adalbertus I, Moguntinus postea *Archi-Episcopus*, qui aliquantò iunior fuit; ac is, vt postmodum in ordine suo videbimus, sub filio demum Henrico iuniore Cancellariatum assecutus est. Fortè videri non-nemini possit, hunc cum præcedente Adalberone eundem esse. Et est sanè idem nomen Adalberti & Adalberonis, sicuti Bernardi & Bernarij, Wicharij & Wichardi, Engelperonis & Engelberti, &c. Nihil definitio.

Gebhardus Episcopus Constantiensis. Gebhardus, hoc nomine secundus, huius Principis Cancellarius, ad annos Chr. 1077 & 1078 occurrit. Priori recognouit *confirmationem priuilegiorum & regalis libertatis*, vt habent Diplomatis formalia, Henrici IV Regis, datam Monialium Cænobio Chiemsee: *Metrop. Salisb. tom. 2, pag. 244*. Sequenti,

quenti, eiusdem literas subscripsit, quibus Cœnobium Benedictinorum in Beurn, in antiquam restituit libertatem, & in regalem protectionem recipit; apud eund. Hund. in *Metrop. tom. 2, pag. 145*. In his posterioribus autem Vice-Cancellarius vocatur, siue librarij id, aut Typographi mendum est; seu potius, qui Cancellarij erant, simul indifferenter eo tempore Vice-Cancellarij nomen usurpabant: de qua re difficile est certum quid definire. Fuit sub Henrico, hoc nomine Spirensis Episcopus, prius Argentinensis Canonicus, postmodum Religiosus ac Abbas Hirsaugiensis, è Comitibus de Aurach. Mihi autem magis videtur, Cancellarium hunc, fuisse Constantiensem illum Episcopum, qui eam quadragesimus secundus in ordine Cathedram adscendit; an. 1082. Fuit is Zaringiæ Ducis Bertholdi frater, itidem Hirsaugiensis Monachus, post decennium Henrici Imp. iussu eiectus. Ignoscat tamen Lector benignus, si in coniectando me plus, quàm prober, alicubi audacem iudicet.

Hermannus an. 1089 recognouit Henrici Diploma, quo Scotigenas Benedictinos, Ratisbonæ agentes, in S. Petri suburbano tunc temporis; sed per ciuile sub Carolo quinto Germanicum bellum, nunc à multis annis diruto Monasterio, in protectionem recipit. Extat in *Metrop. Salisb. tom. 1, pag. 258; & tom. 3, pag. 94*. A quarto Henrico, circa an. 1096, promotus fuit ad Cathedram Augustanam Hermannus Comes à Wittilsbach; quem si quis hunc Herm. Cancellarium fuisse dicat, fortè non multùm aberrauerit. Bruschius illum scribit 38 annis præfuisse: sed qui Simoniacâ prauitate ingressus fuisse culpabatur, à regiminis bonitate simili fato parùm laudis collegit.

Hubertum, siue Humbertum (vtrumque enim apud Miræum legitur) in lucem post tot secula reduxerunt Belgica Diplomata Miræi, in *No-titiâ Eccles. cap. 122*: vbi referuntur literæ Henrici IV Imp. Laubiensi & Andenensi Monasterijs an. 1101 concessæ, quas recognouit. Eodem anno restituit Henricus Imp. fratribus S. Maximini Treuer. duas curtes, datis desuper literis, ab eodem hoc Humberto subscriptis. *Diplom. S. Maximini num. 29*. Meminit denique Gevoldus *pag. 104* Diplomatis Henriciani, quod an. 1086, Patauij, Humbertus nomine Routhardi Moguntini recognouerit, ex Lindenbrogij libro *de Scriptoribus Germania*. Verùm idem Auctor illud supposititium cenlet, & aliquot rationibus euertit, quarum plerisque subscribo; addens & aliud argumentum, ab annis Humberti desumptum.

Otho Episcopus Bambergensis, natione Bauarus, è familiâ Comitum de Andechs, à Bruschio in *Catalogo*, & Fabritio in *Chronico memorabilium*, ad an. 1102, Henrici IV Cancellarius fuisse scribitur. de quo pluribus in

Hermannus Episcopus Augustanus.

Hubertus.

Otho Episcopus Bambergensis.

HENRICVS V Imp. cogn. IUNIOR.

*Albertus
Archi-
Episcopus
Mogunti-
nus.*

Inter illos, qui Henrico V à Cancellis fuerunt, primo occurrit loco Albertus; quem reperio apud Goldast. *tom. 1 Constitut. Imp. pag. 252, & 253*, de pace inter Paschalem II & Hericum V, an. 1110 in ita: & in *Histor. Leod. Chapeauillij tomo 2, pag. 55*; vbi recognouit literas datas an. 1107, quibus confirmatio priuilegiorum Cleri Leodiensis continetur: & an. 1112, inter Diplomata S. Maximini, *num. 30*. Esse hunc Adelbertum, siue Albertum primum, quem seniosem dixerunt, Archi-Episcopum Moguntinum, *omnium*, teste Serario, *consensus est*. Otho Frisingensis *lib. 7 Histor. cap. 14*, scribit non tantum Henrici Cancellarium, sed etiam *primum inter primos eius praeordiale Consiliarium fuisse*: qui etiam addit ibidem, fuisse an. 1109 Imperatori auctorem, vt à Paschali Pontifice inuestituras Episcopatum extorqueret; cumque repulsam pateretur, vt eum custodiri faceret. quae consulta cum non satis feliciter postmodum cederent, causa fuerunt Alberto triennalis exilij. Fuerat autem an. 1111, in solenni curia, exequijs Henrici IV Imp. ante quinquennium mortui, celebrandis indicta, per baculum & anulum inuestitus, vt scribit Abbas Vrspergensis; qui similiter adiungit, fuisse illum antea Henrici Cancellarium. De inimicitijs, quas deinceps ad vitae vsque finem cum Imperatore gessit; de munitione arcis Aschafneburgensis, alijsque, praeter antiquos, Serarius videri potest. Originem traxerat à Comitibus de Sarbrück, vti ex programme Willigianis, vt vocat, valuis inscripto, astruit idem Serarius.

Arnoldus.

Arnoldum ad an. Chr. 1111 reperio; sed hactenus non alibi, quam apud Salisb. Metrop. Auctorem: qui *tom. 1, pag. 259*, refert literas Imperatoris Henrici V, Scotigenis Ratisbonensibus datas; & *tom. 3, pag. 95*, easdem repetit, quae ab hoc Arnolde recognitae sunt.

*Bruno Epi-
scopus Ar-
gentinensis.*

Brunonem ad an. 1116, & 1119, vel 1125, Cancellarium fuisse, partim à Diplomata S. Maximini discimus, *num. 31*; partim Miraeus nos docet: apud quem *lib. 1 Donat. cap. 40, & in Codice Donat. cap. 81*, extant literae Henrici V, de decimis *Santflitanis*, in fauorem Monasterij S. Michaelis Antverp. concessae; quas priori in loco, an. 1119; altero, an. 1125, datas esse adnotat. Priorem autem numerum veriore iudico, eò quod alter constare sibi non possit. Nec enim Decembri mense Henricus Diplomata emittere eo anno potuit, cuius mense Maio obierat. Brunonem hunc coniecto Argentinensem, in ordine 52, E-
pisco-